

ماجرای چیست؟

آیا زنان باید در مشاغل سخت ورود پیدا کنند؟

راهی برای امرار معاش

عکس: مهر

فاطمه صفری ایش از نیمی از جامعه در دست زنان است، زانی که به عنوان نیروی کار در مشاغل مختلف ایفای نقش می‌کنند، اما موضوعی که زنان را از ورود به مشاغل سخت باز می‌دارد قوای جسمی است، چرا که به نظر می‌رسد مردان از قدرت بدنی بالاتری نسبت به زنان برخوردارند. اما صدای زنان همواره بلند است؛ صدایی که از نابرابری زن و مرد خبر می‌دهد، اما فارغ از این که بسیاری از مشاغل سخت و زیان‌بار نمی‌توانند سرنوشتی به چنین مشاغلی روی می‌آورند؛ مشاغلی که در قانون اساسی زنان را از اشتغال در مشاغل سخت و زیان‌بار منع کرده است. آیا این موضوع به معنای نابرابری زن و مرد است یا آن که قابل شدن ممیزی برای زنان؟ شاید برای مردمی که سال گذشته خبر از منع استخدام زنان و نوجوانان زیر ۱۸ سال و زیان‌آور را برای مشاغل سخت داد. این موضوع حاشیه‌های بسیاری را در پی داشت، حاشیه‌هایی که بسیاری را بر این باور کشاند که زنان از توانایی لازم برای مشاغل سخت و زیان‌بار برخوردار نیستند.

این حاشیه‌ها در حالی دنبال می‌شد که قانون کار برای اشتغال زنان در مشاغل سخت ممیزی‌هایی قابل شده است و این باور را در سر بسیاری می‌اندازد که قانون کار از زنان شغل حمایت می‌کند، چرا که مطابق ماده ۷۵ قانون کار، حضور زنان در مشاغل سخت و زیان‌آور را منع کرده اما استثناهایی نیز وجود دارد که کارکنان نظام سلامت نظیر «پرستاران» و همچنین «خبرنگاران» از این جمله‌اند و حضور زنان در این مشاغل بلامانع است.

قانون برای زنان

اگرچه قانون کار مزد زنان و مردان را برابری کرده به کار یکسان دانسته است، مقنن یا تصویب این ماده با تأکید بر ارزش کار زن هر نوع نگرش منفی بر کارایی پایین زنان وارد کرده، اما زنان از برخی از مشاغل رنگین که صرفاً مبتنی بر نیروی جسمی و فیزیکی است یا موجد مخاطرات جدی برای سلامتی می‌شود، قانوناً محروم شده‌اند. اما در قانون کار منظور از سخت و زیان‌آور، کارهایی است که در آنها عوامل فیزیکی، شیمیایی، مکانیکی و بیولوژیکی محیط کار غیر استاندارد دیده‌ود در اثر اشتغال کارگر تشنیه به مراتب بالاتر از ظرفیت‌های طبیعی (جسمی و روانی) ایجاد کرده که در نتیجه باعث بیماری شغلی و عوارض ناشی از آن می‌شود.

نگاه موافق

زهرا ساعی نماینده مجلس و عضو فراکسیون زنان حضور زنان در مشاغل سخت همواره از موضوعات مورد بحث بوده که حواشی زیادی را نیز به دنبال داشته است. این حواشی شامل موافقان و مخالفان این موضوع می‌شوند، چرا که بسیاری بر این باورند که زنان سرپرست خانوار برای تأمین معاش خود مجبور به اشتغال در شغل‌های سخت هستند. این در صورتی است که مخالفان این امر حجم بیشتری را تشکیل می‌دهند که ورود زنان به مشاغل سخت را غیر قانونی دانسته و امری بدیهی می‌دانند. زهرا ساعی، نماینده مجلس و عضو فراکسیون زنان در این زمینه معتقد است: «مشاغل سخت دارای تعریف گسترده‌ای است و زیرمجموعه بسیاری از تعاریف با ادیرمی گیرد و از آنجا که نوع مشاغل سخت با یکدیگر متفاوت است آنها را به گروه‌های مختلفی تقسیم می‌کنند. به همین جهت نمی‌توان گروه‌های خاصی از این مشاغل را به عنوان مصداق نام برده و آن را به همه مشاغل سخت تعمیم داد، چرا که بسیاری از مشاغل وجود دارند که به عنوان مشاغل سخت تعریف شده‌اند آن

هم با مولفه‌های مربوط به خود و زمانی که زنان در این مولفه‌ها قرار می‌گیرند به عنوان شغل سخت و زیان‌آور شناخته می‌شود.»

این نماینده مجلس با اشاره به این که معمولاً زمانی که به مشاغل سخت ورود پیدا می‌کنند خود سرپرست خانوار هستند، ادامه داد: «البته لازم به ذکر است که در بسیاری از این شغل‌ها زنان ورود پیدا کرده‌اند که با نگاه اجمالی به شرایط موجود در جامعه درمی‌یابیم این افراد معمولاً سرپرستی خانواده‌ای را بر عهده دارند. به عنوان مثال رانندگان خودروهای سنگین و سوواری، همچنین بحث مسافر کشی که همواره عیدهای از خطرات و مشکلات را برای زنان دربردارد.»

اما نکته‌ای که نباید از یاد برد کمبود شغل و شغل‌هایی است که زنان نتوانند بدون به وجود آمدن مشکلی خود را به خوبی نشان دهند، این عضو فراکسیون زنان در این راستا ادامه داد: «البته باید در نظر داشت که سایر مشاغل سخت نیز به همین گونه است. زنان بنا به نیازهای‌شان و موقعیت اجتماعی که در آن قرار گرفته‌اند (سرپرست خانوار یا بدسرپرست) هستند. به همین جهت با توجه به کمبود شغل در کشور ما و نبود شغل در رشته‌های مختلف نمی‌توان از ورود زنان به این شغل‌ها ممانعت کرد، چرا که زنان

نگاه کارشناس

بهمن کشاورز حقوقدان و وکیل پایه یک دادگستری اشتغال به کار زنان موضوعی است که نباید آن را کم‌بنداشت، چرا که برخی از بانوان به اجبار یا دلخواه به

چنین مشاغلی ورود پیدا می‌کنند، اما بهمن کشاورز حقوقدان و وکیل پایه یک دادگستری این موضوع را از نگاه بینابین بررسی می‌کند و معتقد است: «ماده ۷۵ قانون کار انجام کارهای خطرناک، سخت و زیان‌آور و نیز حمل بار بیش از حد مجاز یا بدست و بدون استفاده از وسایل مکانیکی برای کارگران زن ممنوع اعلام کرده و مقرر داشته که دستورالعمل و تعیین نوع و میزان از این قبیل موارد با پیشنهاد شورایی کار به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی خواهد رسید.»

رئیس اتحادیه سراسری کانون‌های وکلای ایران با اشاره به مفاد قانونی دیگر که در وزارت کار مقرر شده، یادآور شد: «در مواد ۷۴ تا ۷۸ قانون کار موارد دیگری که مربوط به کار زنان می‌شود، پیش‌بینی شده؛ به خصوص آنچه در مورد خانم‌های باردار یا مرخصی پس از زایمان، و... باید رعایت شود.»

اسلامی تضمین کند و بسترهای مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او را فراهم کند که منظور از «تمام جهات» در این اصل یک تعبیر عام است و حق اشتغال یکی از مصادیق آن به‌شمار می‌رود.

اجبار نه علاقه

اما در این بین زنانی نیز وجود دارند که برای امرار معاش مجبور به روی آوردن به مشاغل سخت هستند، مشاغلی که مطابق قانون اساسی حضور زنان را تقض کرده است. اما هنگامی که زنان چاره‌ای جز روی آوردن به مشاغل سخت ندارند، چه باید کرد؟ زانی که با وجود کمبود کار و شاید تحصیلات نه‌چندان بالا مجبور به کار در کارخانه‌ها، کوره‌پزی‌ها و از این قبیل شغل‌ها هستند، شغل‌هایی که در بسیاری از موارد

ورود زنان به مشاغل سخت اقتضای جامعه است

نیز به‌نوبه خود از لحاظ قدرت بدنی متفاوت هستند که همین موضوع دلیلی بر حضور زنان در مشاغل سخت است.»

عضو فراکسیون زنان مجلس با اشاره به این که باید بستری برای اشتغال زنان فراهم شود تا بتوانند بدون هیچ اجباری شغل خود را انتخاب کنند، در این زمینه ادامه داد: «البته موضوعی که در این مقوله می‌گنجد و جای بحث دارد آن است که اگر ما بستر سازی اشتغال را برای زنان به گونه‌ای فراهم می‌کردیم که مطابق طرفیت و توانمندی بانوان باشد می‌توانستیم مانع از ورود بانوان به مشاغل سخت شویم، اما در شرایط فعلی برای بانوانی که سرپرست خانوار هستند، نمی‌توان از ورود آنها به مشاغل سخت جلوگیری کرد.»

این نماینده مجلس با تأکید بر سهولت شمردن شرایط کاری مشاغل سخت در این راستا ادامه داد: «بهبود شرایط کاری برای زنان در مشاغل سخت راهی می‌تواند به عنوان امری راهگشا دانست، زیرا تنها راه‌شان برای امرار معاش اینهاست.» او در ادامه گفت: «زنانی که وارد مشاغل سخت می‌شوند، راهی برای آنها باقی نمانده و تنها راه امرار معاش آنها محسوب می‌شود، به همین جهت زمانی که متوجه می‌شویم زنان در چنین شغل‌هایی مشغول به کار هستند باید تسهیلات ویژه‌تری در اختیارشان قرار بگیرد، به‌عنوان

برخی از زنان ممنوعیت‌ها را خلاف شأن خود می‌دانند

زیرمجموعه ماده ۷۵ از جهت نظری بنده بر این باور هستم که استفاده از مفاد آن باید یک امتیاز اختیاری باشد نه اجباری. به عبارت دیگر؛ باید پس از آن که خرد گرفته به چنین قوانینی شده است. کشاورز در این زمینه توضیح می‌دهد: «در مورد خانم‌های

عکس: مهر

مشاغل به آنها اجاع شد، نپذیرند نه این که اشتغال به این امور برای آنها ممنوع باشد.»

این وکیل پایه یک دادگستری در این زمینه توضیح داد: «با توجه به مقولاتی که گفته شد، می‌توان از این موضوع چنین نتیجه گرفت؛ بانوانی باشند که این ممنوعیت را خلاف شأن خود تلقی کنند. البته با توجه به صراحت ماده ۷۵ آنچه گفته شد، صرفاً نظری است و مفاد ماده در مورد قانون‌ها لازم‌الاجراست.»

رئیس اتحادیه سراسری کانون‌های وکلای با تأکید بر برابری مزایای زن و مرد برای دریافت حقوق در این زمینه تصریح کرد: «در عین حال توجه به این نکته لازم است که با عنایت به مصوبه شماره ۱۰۰ سازمان بین‌المللی کار وابسته به سازمان ملل متحد (اگر حافظه خطا نکرده باشد) حقوق و مزایای بانوان در کارهای مشابه، دقیقاً معادل مردان است و این موضوع را نظام قانونی و حرفه‌ای مانیز پذیرفته است.»

این وکیل پایه یک دادگستری در خاتمه بیان کرد: «بنابر این در تحلیل نهایی باید از اجاع کارهای سخت و زیان‌آور به خانم‌ها خودداری شود، اما اجرای این ضابطه نباید باعث کم‌تر بودن یا کمتر شدن مزد دریافتی زنان نسبت به مردان یا عدم جذب آنان به مشاغل مختلف شود.»

پیشینه

در امان باز دارندگی

زن ممنوع است. منظور از حمل بار با دست و بدون استفاده از وسایل مکانیکی در حقیقت بلند کردن، پایین نهادن، حمل و جابه‌جایی اشیاء و بار از نقطه‌ای به نقطه دیگر توسط یک نفر به وسیله دست و بدون بکارگیری هر گونه ابزار و وسایل مکانیکی است. بر اساس ماده ۳ و ۴ آیین‌نامه حمل بار مصوب ۱۳۷۰، حداکثر وزن مجاز برای حمل بار متعارف با دست و بدون استفاده از ابزار مکانیکی برای کارگر زن حدود ۲۰ کیلوگرم و برای کارگر زن نوجوان حدود ۱۰ کیلوگرم است. ماده ۷۴ قانون کار به مرخصی بارداری و زایمان کارگران زن اشاره دارد، در این ماده جمعاً ۹۰ روز مرخصی ایام زایمان و بارداری برای زنان کارگر پیش‌بینی و مقرر شده است که حتی الامکان ۴۵ روز از این مرخصی پس از زایمان مورد استفاده قرار بگیرد.

در این ماده بر حفظ امنیت شغلی کارگران زن پس از پایان مرخصی تأکید شده و به این منظور مدت مرخصی زایمان کارگر زن با تأیید سازمان تأمین اجتماعی جزو سوابق خدمت او محسوب و حقوق این ایام، وفق مقررات قانون تأمین اجتماعی پرداخت می‌شود. اما قانون کار، دادن کارهای سبک به زنان کارگر را هم در نظر گرفته است. ماده ۷۷ قانون کار در مواردی که نوع کار از نسوی پزشک سازمان تأمین اجتماعی برای زن باردار کارگر سخت و دشوار یا خطرات تشخیص داده شود، کارفرما را موظف کرده تا پایان دوره بارداری بدون کسر حق سعی، کار مناسب‌تر و سبک‌تری به او بدهد. این قوانین نوشته شده برای هر شرکت یا سازمانی به قوانین نوشته‌شده ای‌مدل شد که به موجب آن زنان از اشتغال در بسیاری از شرکت‌ها و ارگان‌ها محروم شدند.

مشاغل سخت برای زنان از موضوعاتی است که گاه و بی‌گاه به آن توجه و خط و نشان‌هایی برای آن کشیده می‌شود تا بلکه به‌عنوان امری بازدارنده برای زنان به‌شمار رود. اما زانی که سرپرست خانوار هستند کجای این موضوع قرار می‌گیرند؛ موضوعی که یکایک شهروندان، کارفرمایان و از همه مهمتر زنان را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد که با نگاهی به تغییرات بی‌دری و باید و نیاید‌های شغل‌های زنان متوجه این مهم می‌شویم. شاید برای همین است که استخدام زنان کمی دشوارتر از سال‌های گذشته شده و در بسیاری از شرکت‌ها حضور زنان را مشروط بر تعهدنامه‌ای می‌دانند یا آن که همواره بر بازنشستگی زودهنگام زنان تلاش و در نهایت بی‌ثمر واقع شده است که بسیاری این موضوع را مزایای کم‌تر زنان در جامعه می‌دانند. جامعه‌ای که متشکل از زنان است؛ زانی که بیش از نیمی جامعه را در دست گرفته‌اند و بی‌محابا به شغل‌های سخت ولی شرافتمندانه روی آورده‌اند. اما مطابق ماده ۷۵ قانون کار، زنان از روی آوردن به مشاغل سخت ممنوع شده‌اند. حال این زنان می‌توانند سرپرست خانوادگی باشند که با این ممنوعیت مجبور به کار در کارخانه آن هم بدون بیمه و دستمزد چندانی باشند.

ماده ۷۵ قانون کار، زنان را از انجام کارهای سخت و زیان‌آور منع کرده است، زیرا وضع جسمانی زنان به گونه‌ای است که خطر کارهای سخت و طاقت‌فرسا بر آنان به مراتب بیش از مردان است، از این رو قانون‌گذار به صراحت در ماده ۷۵ قانون کار مقرر داشته است: انجام کارهای خطرناک، سخت و زیان‌آور و نیز حمل بار بیش از حد مجاز با دست و بدون استفاده از وسایل مکانیکی برای کارگران

تجربه دیگران

اشتغال زنان در عربستان

امور اسلامی حق دارد او را از کار کردن منع کند یا قضای او را بدهد بگیرد. کار زنان یا دوازدهمی از حقوقی، جسمی و روانی آنها تناسب داشته باشد. جالب است بدانیم در این کشور اشتغال زنان مشروط بر اجازه ولی است و در نهایت کار زنان نباید با شرعیت اسلام در تضاد باشد، به عبارت دیگر سعودی‌ها، سفر اسلامی اجازه بگیرند. همچنین باید توجه داشت که این سازمان قوانین محدودکننده بسیاری را برای استخدام زنان قرار داده، به‌طوری که استخدام زنان را مشروط به شرط و شروطی دانسته است که می‌توان به بهترین آنها یعنی کار زنان باید تنها در محیط زنانه باشد و مردان نامحرم نباید حق ورود به محیط کار زنان را داشته باشند و کار زنان باید برای به دست آوردن درآمد لازم برای اداره زندگی باشد، اشاره کرد. اگر در عربستان از ۱۰۰ درصد زنان تحصیلکرده تنها ۵ درصد از آنها مشغول به کار هستند.

اشتغال زنان در جای جای جهان امری اجتنافناک است و موضوعی دور از ذهن نیست اما این موضوع در عربستان کمی متفاوت به نظر می‌رسد، چرا که با وجود عدم ممنوعیت اشتغال زنان محدودیت‌های بسیاری پیش روی آنها قرار گرفته است، به گونه‌ای که قبل از شروع به کار، ابتدا باید از وزارت امور اسلامی اجازه بگیرند. همچنین باید توجه داشت که این سازمان قوانین محدودکننده بسیاری را برای استخدام زنان قرار داده، به‌طوری که استخدام زنان را مشروط به شرط و شروطی دانسته است که می‌توان به بهترین آنها یعنی کار زنان باید تنها در محیط زنانه باشد و مردان نامحرم نباید حق ورود به محیط کار زنان را داشته باشند و کار زنان باید برای به دست آوردن درآمد لازم برای اداره زندگی باشد، اشاره کرد. اگر در عربستان از ۱۰۰ درصد زنان تحصیلکرده تنها ۵ درصد از آنها مشغول به کار هستند.

نگاه مخالف

کمبود اشتغال موجب روی آوردی به مشاغل سخت شده

سلسلشوری با اشاره به این که زنان معمولاً به مشاغل سخت روی نمی‌آورند، مگر در صورت الزام در این راستا ادامه داد: «البته لازم به ذکر است که هنوز کارخانه‌هایی چون فولاد و کارخانه‌هایی که با کوره‌های آتش‌سوز کار دارند را باید جزو مشاغل سخت و زیان‌آور بر شمرده و معمولاً زنان به چنین عرصه‌ای نمی‌گذارند و با نگاهی اجمالی متوجه این مهم می‌شویم و معمولاً زنان در بخش‌های اداری مشغول به‌ایفای نقش هستند.»

عضو فراکسیون زنان در خاتمه با اشاره به عدم اشتغال‌زایی در کشور که موجب ورود زنان به عرصه شغل‌های زیان‌آور شده است، بیان کرد: «مادر مورد زانی که وارد چنین مشاغلی می‌شوند باید گفت این موضوع تنها منوط به عدم اشتغال در کشور ما می‌شود که زنان با در نظر گرفتن آن کاری شرافتمندانه‌ارمی‌توانند و به‌اجبار به کارهای سخت روی می‌آورند، البته تکسهای که در این مقوله می‌گنجد آن است که باید برای این قشر از جامعه تلاش شود که هم‌اکنون معاونان زنان به کمک کار و رفاه امور اجتماعی در صدد طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار هستند تا از این طریق برای اشان ایجاد شغل شده و آنها را در آن بگنجانند تا دیگر شاهد اتفاقات ناگواری برای بانوان در مشاغل سخت نباشیم.»

منابع دیگر

روزنامه «شهروند» برای دستیابی راحت‌تر و سریع‌تر مخاطبان و علاقه‌مندان به مطالعه در رابطه با آیا زنان باید به مشاغل سخت ورود پیدا کنند؟ اقدام به تهیه منابع دیگر در رابطه با این موضوع کرده است. به همین جهت اگر به این موضوع علاقه‌مند و مایل هستید مطالب بیشتری در این زمینه بخوانید، می‌توانید به آدرس‌هایی که در زیر آمده است، مراجعه کنید.

http://www.isna.ir/news/95102716973

خبرگزاری ایسنا

http://www.afkarnews.ir/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-5/290629-

افکارنیوز

http://iran-newspaper.com/newspaper/BlockPrint/164143

روزنامه‌ایران